

Cvetan Kovač, bacc. ing. sec., bacc. ing. traff.¹

Prikaz knjige

VRELA MEĐUNARODNOG PRAVA SIGURNOSTI I ZAŠTITE ZDRAVLJA NA RADU

ISBN 978-953-7970-62-8

U sveučilišnom udžbeniku Sveučilišta u Zagrebu (Manualia Universitatis studiorum Zagrabienensis) autora prof. dr.sc. Marinka Đ. Učura „Vrela međunarodnog prava sigurnosti i zaštite zdravlja na radu“, u nakladi Sveučilišta u Zagrebu Metalurški fakultet, te izvršnog nakladnika Libertin naklada d.o.o., Rijeka, 2024. godine na 716 stranica, na pregledan, opsežan i strukturiran način prikazuju se složena građu koja obuhvaća vrela (izvore) međunarodnog prava sigurnosti i zaštite zdravlja na radu, što će omogućiti širokom krugu čitatelja pristupačan i zanimljiv uvid u pojedine dijelove sadržaja (načela, slobode i prava; međunarodno pravo i međunarodni odnosi; osnovna univerzalna vrela, Međunarodna organizacija rada, Konvencije MOR-a, vrela prava Europske unije, Direktive EU, i dr.)

Sadržaj ovog sveučilišnog udžbenika odredio je „program“ istoimenog predmeta (znanstvene discipline) na fakultetima, višim i visokim školama u Republici Hrvatskoj koji izučavaju međunarodno pravo sigurnosti i zaštite zdravlja na radu, bilo samostalno ili u okviru drugog programa (najčešće u okviru Međunarodnog radnog i socijalnog prava i drugih disciplina).

¹ ESSE-Europsko društvo inženjera sigurnosti, Čakovec, Hrvatska

Sastoji se iz 9 dijelova sa „Popisom presuda o sigurnosti i zaštiti zdravlja na radu“. Svi dijelovi su analitičke jedinice tekstualne cjeline koja postupno i razumljivo uvode čitatelja u problematiku Međunarodnog prava sigurnosti i zaštite zdravlja na radu. U knjizi su obuhvaćeni i sadržajno povezani sljedeći dijelovi: Pojmovi i odnosi u sigurnosti i zaštiti zdravlja na radu; Načela, slobode i prava; Međunarodno pravo; Međunarodni odnosi; Pravne norme i pravni odnosi; Osnovna univerzalna vrela; Međunarodna organizacija rada (MOR-a, ILO, OIT); Vijeće Europe i pravna vrela o sigurnosti i zaštiti zdravlja na radu i Popisom presuda o sigurnosti i zaštiti zdravlja na radu.

U sadržaju ove knjige nastoji se objasniti što više pojmova, kategorija, institucija i pravnih odnosa kojima se određuju naziv, sadržaj, subjekti i posebnosti prava sigurnosti i zaštite zdravlja na radu. Ima pokušaja da se područje istakne što samostalnije ali i kao cjeline prava koja se uči kao međunarodno radno i socijalno pravo. Uvijek se radi o navođenju, analiziranju i isticanju normi pravnih pravila koje objašnjavaju prava, obveze i odgovornosti subjekata i odnosa u navedenim područjima. Zbog toga je sadržaj ovog udžbenika podijeljen na: opća pitanja, temelj i okvir odnosa, definiranje pojmova, međunarodno pravo sigurnosti i zaštite na radu i zaštite zdravlja na radu, organizacije stvaranja prava (OUN, specijalizirane organizacije OUN; EU; VE i drugih) te pravna vrela u kojima se izravno ili neizravno reguliraju subjekti, odnosi, prostorno i vremensko važenje normi kojima se utvrđuju prava, odnosi i odgovornosti subjekata u specifičnim odnosima. Posebno se piše o hijerarhiji propisa, nomotehničkim svojstvima i o postupku donošenja.

U objektivnom značenju, međunarodno pravo sigurnosti i zaštite zdravlja na radu čine pravne norme svih univerzalnih (međunarodnih) i regionalnih propisa koji reguliraju odnose među državama kao subjektima međunarodnog prava, o njihovim državljanima – radnicima (bivšim, sadašnjim, budućim). U subjektivnom smislu, međunarodno pravo sigurnosti i zaštite zdravlja na radu čine pravne norme svih univerzalnih i regionalnih propisa koji obavezuju određenu državu (po osnovi članstva ili drugoj osnovi), kao sveukupnost ovlaštenja i prava pojedinaca – osoba na radu i njegovih udruženja (organizacija) kojima se uređuju prava, obaveze i odgovornosti navedenih subjekata u odnosima nastalim u okviru normi prava sigurnosti i zaštite zdravlja na radu. Sadržaj navedenih normi određuje: slobodan rad (rad ljudi); nesamostalan (zavisan) rad na tuđim sredstvima rada; rad s određenom intervencijom države; subordinirani rad sa specifičnostima i uvažavanjem „internacionalnog“ (međunarodnog) i regionalnog „zakonodavstva; specifičnosti sigurnosti na radu i zaštite zdravlja na radu u pravnim odnosima subjekata određenih navedenim propisima.

Zbog tih i drugih razloga, važno je što se čovjek pojedinac javlja kao subjekt međunarodnog prava. Da nije tako ne bi se mogla niti ostvariti prava čovjeka (prirodna prava, prava ljudi – ljudska prava) utvrđena vrelima međunarodnog prava o ljudskim pravima (temeljna građanska, socijalna, politička, kulturna i druga prava) i njihova zaštita u međunarodnim odnosima i tijelima. Konkretno, to su i prava na sigurnost na radu i zaštitu zdravlja na radu, kao i na zaštitu okoliša. To jest „široko“ postavljeno određenje subjekata i odnosa, no izuzimanjem nekih od njih moglo bi štetno djelovati na osjetljivo i posebno područje. Jednostavno rečeno, sigurnost na radu i zaštita zdravlja i okoliša je pravo i obaveza svakog čovjeka i svake organizirane zajednice u njihovom životu i radu. Uz sve druge, oni „stvaraju“ rizike za onoga koji obavlja određene radne operacije (poslove i zadatke) i za njegovo radno mjesto (mjesto

rada) i okoliš (u užem i širem smislu). No, namjera ove knjige je da se „snop reflektora“ usmjeri na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu, u užem smislu.

Posebno se piše o konvencijama Međunarodne organizacije rada (MOR-a) s posebnim osvrtom na pojedine konvencije u području zaštite zdravlja i sigurnosti na radu, kao univerzalnim, pisanim vrelima suvremenih (kolektivnih i individualnih) radnih odnosa. Naime, prirodno pravo (ljudsko pravo, pravo čovjeka) čovjeka je da uživa pravedne i povoljne uvjete rada, koji, napose osiguravaju: pravo na plaću i naknade (jednake za jednake uvjete rada, odnosno jednake vrijednosti bez ikakvog razlikovanja, ravnopravnost muškarca i žena, pristojan život radnika i njihovih obitelji, sigurne i zdrave uvjete rada, jednaku mogućnost napredovanja, ograničeno radno vrijeme, odmor i dopuste, plaćene blagdane i drugo.

Bez obzira na različite podjele konvencije MOR-a, u knjizi su prikazane konvencije Međunarodne organizacije rada koje je Republika Hrvatska ratificirala (i to onim, kronološkim, redom kako su donesene) jer upravo „redoslijed“ donošenja konvencija kazuje nam o razvoju radnog prava, odnosno brige za radne i životne uvjete radnika. Pravnom snagom, hijerarhijom i univerzalnim karakterom, uz Ustav MOR-a, konvencije stvaraju osnovni okvir za uređivanje, realiziranje i nadzor živih, primjenjivih i promjenjivih radnih odnosa (kolektivnih i individualnih), a u okviru njih, posebno sigurnost i zaštitu zdravlja na radu.

Uz univerzalne pravne norme, posebnu ulogu imaju pravni propisi koji čine europsko pravo zaštite na radu (primarnog i sekundarnog karaktera) kao dio pravne stečevine EU-a (*acquis communautaire*). Kao zakonodavac u EU tu su Europski parlament i Vijeće EU-a (dok pravo zakonodavne inicijative „pripada“ Europskoj komisiji) što je osobito istaknuto u sekundarnim vrelima prava (direktivama, uredbama, odlukama i sporazumima).

Europska unija postavlja zakonodavstvo u obliku direktiva, na temelju pravnog temelja utvrđenog u članku 153. Ugovora o funkcioniranju Europske unije. Direktive, odnosno smjernice, su pravni akti Europske unije kojima se usklađuju pravni poreci država članica. Ubrajaju se u sekundarne izvore prava, budući da ih donose institucije Europske unije na temelju ovlasti koje su im dane osnivačkim ugovorima. Institucije Europske unije, u skladu s načelima proporcionalnosti i supsidijarnosti te ovlastima koja su im dana osnivačkim ugovorima, donose pravne akte koji za cilj imaju harmonizaciju pravnih poredaka država članica. Time se postiže bolje funkcioniranje zajedničkog tržišta Europske unije. Sekundarni izvori prava su: uredbe (*regulations*), direktive (*directives*), odluke (*decisions*), preporuke (*recommendations*) i mišljenja (*opinions*), a donosi ih Europski parlament, djelujući zajedno s Vijećem. Uredbe i direktive najvažniji su izvori prava Europske unije, budući da uvijek imaju obavezujući karakter i uvijek su upućene državama članicama. Međutim, za razliku od uredbi koje su u potpunosti izravno primjenjive, direktive obavezuju u pogledu rezultata koji se mora ostvariti. Dakle, direktive obavezuju države članice kojima su upućene, što se tiče ciljeva koje treba ostvariti, a nacionalnim vlastima ostavljaju slobodu izbora načina i sredstva koje će upotrijebiti kako bi se postigao zadani cilj. Svrha direktive nije osiguranje jedinstvenog prava Unije, kao što je to slučaj kod uredbi. Činjenica da Unija dopušta državama da na način koji smatraju prikladnim ostvare ciljeve koji su određeni direktivama, govori da su direktive usmjerene na usklađivanje prava država članica, uz poštovanje raznolikosti nacionalnih tradicija i struktura. Direktiva, dakle, neće zamijeniti zakone država članica, već pred njih stavlja obvezu da prilagode svoje nacionalno pravo u skladu s odredbama Unije. Na razini EU-a direktivom se utvrđuju ciljevi koje države članice, kojima je direktiva upućena, trebaju postići u određeno-

nom razdoblju. To razdoblje, od donošenja direktive do trenutka kada će se zaista primjenjivati u svim državama članicama, naziva se implementacijski rok.

Obveze države članice EU-a su da „preuzme“ određene direktive u svoj pravni sustav i da „ostvari cilj zadan direktivama“. Pri tome su načela ispred pravne norme, u pravnoj normi i u primjeni (i zaštiti) pravne norme. Uvijek, u stvaranju, primjeni i zaštiti pravne norme (u hipotezi, dispoziciji i sankciji) „stoji“ načelo. To se u svemu odnosi i na zakonodavstvo EU-a i na nacionalno zakonodavstvo o zaštiti na radu. Temeljna načela „postavila“ je Direktiva 1989/391/EEC, koja su prenesena u brojne („pojedinačne“) direktive („kćeri“) i druge kojima se uređuje zaštita na radu (specifične mjere, sredstva, djelatnosti, aktivnosti i drugo).

U sadržaju ove knjige posebni dio odnosi se na prikaz međunarodne i nacionalne statistike ozljeda na radu. Naime, promatrajući povijesni razvoj statističkih podataka o ozljedama na radu na međunarodnoj razini, važno je napomenuti kako se podaci o ozljedama na radu počinju prikupljati, sada već davne 1923. godine, kada je održana Prva međunarodna konferencija statističara rada (ICLS) koja je donijela rezolucije oko klasifikacije ozljeda na radu, te učestalosti i težini ozljeda kod industrijskih nesreća.

Europska unija je 1990. godine pokrenula studiju za Europsku statistiku o ozljedama na radu (ESAW) koja će prikupljati podatke prema vlastitoj metodologiji u svim zemljama članicama EU te ih prosljeđivati krovnoj europskoj statističkoj organizaciji Eurostat.

Zaključno možemo ustvrditi kako knjiga „Vrela međunarodnog prava sigurnosti i zaštite zdravlja na radu“ predstavlja jedinstvenu publikaciju koji će korisnicima ove knjige olakšati primjenu međunarodnih propisa (na snazi) i uz pomoć druge stručne i znanstvene građe, sudske i upravne prakse, odgovarati na zahtjeve, pitanja i problema u praksi.